Network Finland

Ulkoasianvaliokunta 26.2.2025

Lausunto

Asia: *VNS 7/2024 vp: Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta*

UN Global Compact Suomi kiittää valiokuntaa mahdollisuudesta lausua Agenda2030 toimeenpanoa linjaavasta selonteosta. UN Global Compact on maailman suurin yritysvastuualoite, joka kirittää yrityksiä kohti kestävää liiketoimintaa. Jäseninä Suomessa on yli 260 yritystä, globaalisti 21 000 yritystä. UN Global Compact:sa mukana olevat organisaatiot ovat sitoutuneet edistämään yritysvastuun kymmentä periaatetta sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteita (SDG), jotka yhdessä muodostavat vastuullisuustyön globaalin viitekehyksen.

Tärkeimmät huomiot VN:n Agenda2030 selonteosta

Selonteko on itsessään tärkeä askel. UN Global Compact Suomi kiittää valtioneuvostoa, että se jatkaa aiempien hallitusten toimintatapaa ja antaa selonteon Agenda2030 toimeenpanosta. Selontekoprosessi takaa laajamittaisen keskustelun eri valiokunnissa ja täysistunnossa, joten se on myös tärkeä yhteisen ymmärryksen ja viestinnän väline.

Yritykset ja Agenda2030

Yrityksillä on aivan erityinen rooli kestävän kehityksen toimijoina. Tämä on huomioitu hyvin kautta selonteon, jonka yhtenä lähtökohtana on se, ettei kestävän kehityksen tavoitteita voida saavuttaa ilman yksityissektorin (mitä tehdään ja miten tehdään) panostusta.

Agenda2030 on lyönyt läpi yritysmaailmassa. Vaikka Agenda2030 toimeenpano on valtioiden vastuulla, yritykset edistävät ja hyödyntävät Agenda2030 kehikkoa paljon. Yrityksille SDGt tarjoavat peilin liiketoiminnan arviointiin ja kompassin suunnan määrittämiseksi. Viesti yrityksille on, että kestävyys tulee integroida osaksi ydintoimintaa ja ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti. Agenda2030 ja SDGt tarjoavat yrityksille myös riskikartan, ja lähes kaikki investorit ottavat ne huomioon sijoituspäätöksiä tehdessään. SDG:t ovat ennen kaikkea mahdollisuus yritykselle osoittaa positiivinen vaikutus maailmaan. Maailman 250 suurimmista yrityksestä 75 % on käyttänyt SDgtä raporteissaan. Suomalaisyritysten **ydinliiketoiminta (tuotteet ja palvelut) vaikuttaa positiivisesti eniten SDG8 (työ**), **SDG 9 (infra**), **SDG7 (energia) tavoitteisiin**. Globaalisti on tunnistettu teemat, joissa yrityksillä on suurin vaikutusvalta useiden SDG:den toteuttamiseen: **tasa-arvo, ilmasto, elämiseen riittävä palkka, kestävä rahoitus, vesivastuullisuus.** Kokonaisvaikutuksia arvioiden voidaan sanoa, että yhä vieläkin suomalaisyritykset tuottavat sosiaalista hyvää usein liiaksi ympäristön kustannuksella[1]. UN Global Compact Suomi tukee ja kouluttaa yrityksiä kunnianhimoisten toimien toteuttamisessa mm. *SDG Ambition[2] koulutusohjelman* ja muiden koulutusohjelmien (ilmasto -luonto – tasa-arvo, ihmisoikeus[3]) ja vertaisoppimisryhmien, *Forward Faster [4]-aloitteen* ja *SDG yritysbenchmarkkien[5]* avulla.

[1] Finnish Business and the SDGs – Studying Impact - Global Compact Network Finland
[2] Kestävän kehityksen koulutus - Global Compact Network Finland
[3] Vastuullisuuskoulutus yrityksille - Global Compact Network Finland
[4] Home | Forward Faster
[5] SDG Ambition Benchmark Reference Sheets | UN Global Compact

Network Finland

Suomalaiset yritykset ovat osoittaneet kasvavaa sitoutumista kestävään kehitykseen ja vastuullisuuteen. Sadat yritykset ovat sisällyttäneet Agenda2030n, UN Global Compactin kymmenen periaatetta (ihmisoikeudet, työelämäoikeudet, ympäristön kunnioittaminen ja antikorruptiotyö), YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat -periaatteet sekä OECDn asianmukaista huolellisuutta koskevat ohjeet liiketoimintaansa. Selonteko puhuu yritysten roolista yleisesti Agenda2030n edistäjänä, mutta selonteko olisi *voinut kytkeä yritysten työn tarkemmin ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, ympäristön suojeluun ja hyvään hallintotapaan, jotka kaikki löytyvät em. raameista*.

Yritysvastuun osalta selonteko toteaa, että ”pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti yritysvastuusääntelyä kehitetään EU:n ja OECD:n tasolla. Suomi on osallistunut aktiivisesti neuvotteluihin EU-komission ehdotuksesta unionin laajuiseksi yritysvastuudirektiiviksi (CSDDD), joka astuu voimaan ensimmäisten suurimpien yritysten osalta vuonna 2027”. Yritysvastuudirektiivin valmistuminen oli valtava ponnistus, mutta nyt direktiiviä uhkaa vesittäminen ja lykkääminen EU:n sääntely keventämisprosessin (Omnibus) yhteydessä. Yritysvastuudirektiivin uudelleen avaaminen neuvotteluille olisi vakava virhe. **Hallinnollisen taakan vähentämiseen tähtäävät sääntelymuutokset eivät saa vaikuttaa ilmastotavoitteiden ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen heikentämiseen**. Eturivin suomalaisyritykset ovat jo aloittaneet toimet yritysvastuudirektiivin toimeenpanemiseksi, ja avaaminen haittaisi etenkin niitä yrityksiä, jotka haluavat toimia ihmisoikeuksia ja ympäristöä kunnioittaen. Pahimmallaan myös komission tavoite ohjata pääomia vihreän siirtymän tukemiseen vaarantuu. Direktiivin avaaminen voi johtaa suureen epävarmuuteen ja **vuosien takapakkiin yritysvastuun kehittymisessä**. Maailman suurimpana yritysten kestävän kehityksen aloitteena toivomme, että Suomi vaikuttaa siihen, että Euroopan komissio toimisi kunnianhimoisesti muistaen EU ja YK:n perusarvot.

Suomi on Agenda2030 mallioppilas – silti toimia on kiritettävä. Suomi on sijoittunut SDG Indeksissä monena vuotena peräkkäin maailman ykköstilalle. YK:n SDG- indikaattorit kertovat Suomen saavuttaneen tai lähes saavuttaneen monet sosiaaliseen ja taloudelliseen vastuuseen ja yhteiskunnalliseen vakauteen liittyvät tavoitteet. Suomen haasteet liittyvät ekologiseen kestävyyteen ja kulutuksen ja tuotannon kysymyksiin sekä muiden maiden tukemiseen. Suomen toiminnalla arvioidaan olevan merkittäviä kielteisiä ulkoisvaikutuksia muihin maihin. UN Global Compact Suomi on tukemassa yrityksiä asettamaan tieteeseen perustuvia ilmasto- ja luontotavoitteita ja tekemään toimia Pariisin ilmastosopimuksen ja Kumning-Montrealin biodiversiteettisopimuksen saavuttamiseksi. Viesti, jonka kuulemme yrityksiltä jatkuvasti on: *yritykset haluavat vakaata, pitkäjänteistä ja ennakoitavaa sääntelyä pystyäkseen toimimaan kunnianhimoisesti vihreän siirtymän edellyttämällä tavalla*.

Kestävän kehityksen tavoitteiden rahoituskuilu on valtava. Arvioidaan että rahoitusta tarvitaan vuosittain vähintään 4 triljoonan dollarin verran. IEA (International Energy Agency) estimoi, että 4 triljoonaa dollaria tarvittaisi vuosittain pelkästään puhtaan energian investointeihin 2030 mennessä, jotta saavutetaan nettonollapäästöt 2050. Selonteko huomioi eri rahoitusinstrumentteja laajasti eri SDG:den osalta. Selonteosta on myös luettavissa, että kestävän kehityksen rahoitus ei voi olla pelkästään valtioiden vastuulla. Yksityisellä sektorilla onkin keskeinen rooli SDG-rahoitusvajeen umpeen kuromisessa, koska pelkästään julkinen rahoitus ja kehitysapu eivät riitä kattamaan kestävän kehityksen tavoitteiden (SDG) toteuttamiseen tarvittavia investointeja. Global Compactin tavoitteena on kerätä 17 triljoonan $ edestä investointeja SDG tavoitteiden vauhdittamiseksi (Forward Faster [6]aloite).

[6] Finance Investment | Forward Faster

Network Finland

Osallisuudesta ja prosessista:

Sidosryhmiä ei osallistettu valmisteluun. Suomessa on kaksi laajaa yhteiskunnan eri toimijat osallistavaa toimikuntaa, Kestävän kehityksen toimikunta sekä Kehityspoliittinen toimikunta. Kestävän kehityksen toimikunnan tehtävä on arvioida Agenda2030:n toteutumista Suomessa, kehityspoliittisen toimikunnan rooli on Agenda2030:n toimeenpanotyön globaalin ulottuvuuden seuranta. Kumpaakaan toimikuntaa ei osallistettu selonteon laatimisprosessissa. Ymmärrämme, että selonteko on valtioneuvoston selvitys nykyisen hallituksen toimista. Edellisten selontekojen yhteydessä tehty osallistaminen on parantanut lopputulosta, kehittänyt yhteistä ymmärrystä Agenda2030sta ja ennen muuta tuonut eri toimijoiden näkemyksiä esiin. Selonteossa ei käsittääksemme myöskään noteerata yhtä tärkeintä Agenda2030 toimeenpanon välinettä eli *kestävän kehityksen toimikunnan tuottamaa kansallista kestävän kehityksen strategiaa*.

Kansallinen kestävän kehityksen indikaattorikokoelma on lopetettu. Suomessa seurattiin kansallisesti kestävän kehityksen edistymistä yli 20 vuotta indikaattorikorein, myöhemmin kansallisen kestävän kehityksen indikaattorikokoelman kautta. Kansallisesta kestävän kehityksen indikaattorikokoelmasta on luovuttu tämän hallituksen aikana, tilalle on tullut ns tarinalliset kertomukset. Tämä on erittäin valitettava kehitys, ja tämä tietovaje on vaikeuttanut mm. valmistelussa olevan Agenda2030 maaraportin laadintaa. Selonteko myös viittaa useissa kohdin edellisten hallitusten aikaiseen kehitykseen, eikä tämän hallituksen aikana tapahtuneeseen kehitykseen.

Selonteon antamisaikataulu. Agenda2030 selonteko on annettu eduskunnan käsittelyyn vaiheessa, jossa hallituskausi on pitkällä. Toimeenpanoa ja mm. Suomen YK raportointia auttaisi, mikäli selonteko annettaisi hallituskauden alussa, jolloin YK:lle annettava Agenda2030 maaraportti voisi nojata sen sisältöön.